

KÜRESELLEŞMENİN TÜRKİYE'DEKİ İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI ve DERS KİTAPLARINDA GÖRÜLEN YANSIMALARI

THE REFLECTIONS OF GLOBALIZATION ON THE PRIMARY SCHOOL SOCIAL STUDIES
TEACHING PROGRAM AND TEXTBOOKS

Prof. Dr. Mustafa SAĞLAM
Anadolu Üniv., Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
msaglam@anadolu.edu.tr

Arş. Gör. Levent VURAL
Anadolu Üniv., Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
lvural@anadolu.edu.tr

Uzman Celal AKDENİZ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
cakdeniz@anadolu.edu.tr

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de 1998-2004 yılları arasında ilköğretim okullarında 4.-7. sınıflarda uygulanan sosyal bilgiler programı ile 2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan yeni ilköğretim sosyal bilgiler programını "küreselleşme" bağlamında karşılaştırmaktır. Çalışmada, her iki sosyal bilgiler programı ile bu programlara ilişkin olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılan ders kitapları incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden "doküman analizi" kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla alan uzmanının görüşlerinden de yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; 2005 sosyal bilgiler programında, 1998 programına göre "küreselleşme" kavramına daha çok yer verildiği görülmüştür. Her iki sosyal bilgiler programına ilişkin ders kitapları incelendiğinde de; 1998 programa ilişkin ders kitaplarında küreselleşme ile olduğu düşünülen konuların farklı başlıklar altında bulunduğu, 2005 programına ilişkin ders kitaplarında ise konuların küreselleşmeye odaklanan bağımsız birer ünite içerisinde yer aldığı ve ders kitaplarında küreselleşmeye ilişkin birçok etkinliğin bulunduğu görülmüştür. Sonuç olarak; yeni ilköğretim sosyal bilgiler programında küreselleşme kavramı 1998 programına göre amaç/kazanım, içerik ve etkinlikler boyutunda daha çok yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, İlköğretim, Sosyal Bilimler Öğretim Programı

ABSTRACT

This study aims to compare the new primary school social study programs released in academic year 2005/2006 to the program applied at schools between the years 1998 and 2004 in terms of globalization. In this study, both the Social Studies programs and textbooks published by the Ministry of Education related to the programs were examined. The study was conducted through document analysis as one of the most qualitative research methods. To assure the reliability of the study experts were interviewed. According to the results of the study, it was observed that in 2005 Social Studies program the subject of globalization has been more present than in the program applied from 1998 to 2004. Furthermore, when the textbooks related to both of the programs were examined, it was seen that the subjects considered as concerning globalization are under different titles in the textbooks related to 1998 program, on the other hand, in the textbooks related to 2005 program the subjects are involved in separate units focusing on globalization. Besides it was found out that in these textbooks, there were many activities regarding globalization. Consequently, it can be stated that in the new primary school Social Studies programs, the fact of globalization is being more emphasized in terms of aim/gain, content and activities than in 1998 program.

Key Words: Globalization, Primary Education, Social Studies Program

1. GİRİŞ

Yeni yüzyıl, bilgi teknolojilerinin inanılmaz hızlarda gelişim gösterdiği ve öngörülemeyen olası birçok değişimin yaşandığı bir yüzyıldır. Toplumlar yeni yüzyılın önemli aktörlerinden olmak istiyorlarsa bunun gereklerini yerine getirmek durumundadırlar. Her ülkenin, dünyanın diğer ülkeleriyle çeşitli alanlarda alışverişleri söz konusudur. Bu durumda ülkelerin ve ulusların birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunmaları, kültürlerarası diyalogu, kültürlerarası eğitim olanaklarını geliştirmeleri bir gerekliliktir. Ülkeler arasındaki mesafelerin kısaldığı ve hatta fiziki sınırların ortadan kalktığı günümüzde kültürlerarası olası yanlış anlaşılmalara giderilmesi, eğitimsel, ekonomik ve kültürel yeni ortak hareket alanlarının oluşturulması “küreselleşme” kavramı ile açıklanmaktadır.

Küreselleşme kavramı; coğrafi keşifler ve bilim ve teknolojiye görülen yenilikler ile 400 yıl öncesine kadar uzanmakla birlikte kavram olarak 1960’lı yıllarda ortaya çıkmış ve 1980’lerden itibaren bilim, ekonomi ve siyaset çevrelerinin gündemine girmiştir (Mehmedoğlu, 2006). Giddens, (1994) dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımladığı küreselleşme kavramını, uluslararası olanakların ve kaynakların kullanılmasına dayandırmaktadır (Akt. Kızılcı, 2002). Power (2000) da küreselleşmeyi, yeni bilgi teknolojilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte oluşan değişimlerin yer aldığı, çok yönlü bir işlevler topluluğu ya da insan yaşamlarını daha derinden, daha yoğun ve hızla birleştiren kavramlar topluluğu olarak tanımlamaktadır (Akt. Yurdabakan, 2002). Bu tanımlar ekseninde küreselleşme kavramı sosyal ve kültürel özellikler bağlamında bireyleri; diğer toplum ve ülkelerin kültürel değerlerine ilişkin anlayışa sahip olma, dünyadaki olgu, olay ve sorunlara küresel toplumun bir üyesi gibi yaklaşma ve farklılıklara değer verme gibi tutum ve davranışlarla donanık olmaya yönelmektedir.

Küreselleşme, yukarıda belirtilen özellikler ekseninde birçok kavram ve olguyu etkisi altına alan bir süreç olarak da görülebilir. Ekonomi, eğitim, uluslar arası ilişkiler, siyaset, hukuk gibi kavramlar küreselleşme süreciyle birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Küreselleşmenin, birçok kavramı etkilemesi aynı zamanda onun farklı yönleriyle eleştirilen de bir kavram olmasına yol açmıştır. Sönmez (2002), küreselleşmeyi birbiriyle çelişen önermelerden oluşan yamalı bir bohça gibi görmekte, bunu da küreselleşmeyi savunanların gizledikleri temel amaca yani dünyayı bir pazar haline getirip madden ve manen sömürme çabalarına dayandırmaktadır. İlhan (2005) ise yayılmacılığın, küreselleşmenin ruhunda var olduğunu ve küreselleşmenin yeni sömürgeciliğin bir başka boyutu olarak görülmesi gerektiğini belirtmektedir.

Ulusal alanyazın incelendiğinde de son yıllarda küreselleşme eksenli araştırma ve incelemelerin yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu çalışmaların bazıları iktisat ve işletme ile (Aydoğan, 2009; Çiçek, 2009; Dayı, 2009; Apan, 2002; Yazıcı, 2000; Koçak, 1999), bazıları eğitim ve öğretim ile (İlhan, 2009; Köybaşı, 2009; Şentürk, 2007), bazıları da sosyoloji (Yeniçeri, 2007; Özyurt, 2002) ve sanat ile (Eligül, 2009) ilgili çalışmalardır.

Tüm dünyada birçok alanda yaşanmakta olan değişim ve gelişim ile ülkeleri etkisi altına alan küreselleşme olgusu Türkiye'yi de etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) girme çabaları küreselleşme ekseninde düşünülebilir. Türkiye, 1960'lardan itibaren sürdürdüğü AB katılım sürecine hızla devam etmektedir. Birliğe katılım müzakerelerinin "Eğitim ve Kültür" ayağı 2004 yılında başlamıştır. Bu müzakere sürecinde Türk Eğitim Sistemi'nde küreselleşme ekseninde kimi önemli değişimler gerçekleştirilmiştir. Tezcan (2002), önemli değişimlerin gerçekleştiği bu süreçte; üye ülke vatandaşları arasında karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi, eğitimde Avrupa damgasının vurulması, öğrenci ve öğretmenlerin bu konuda eğitilmesi, yabancı dil eğitimi, her türlü eğitime eşit ve serbest bir girişin sağlanması gibi temel amaçların gerçekleştirilmesinde ülkelerin ısrarlı uygulamalar sergilemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu anlayışa paralel olarak; 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk İlke ve İnkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, sosyal katılım becerileri gelişmiş vatandaşlar yetiştirmek Türk Milli Eğitiminin de temel amaçları arasında yer almıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006c). Belirtilen bu temel amaçlara ulaşmada ilköğretim okullarına önemli görevler düşmektedir. Türkiye'de ilköğretim okulları bünyesinde 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda öğretimi yapılan sosyal bilgiler dersi yukarıda belirtilen amaçları kazandırmaya dönük temel derslerdendir. Dünyada ve Türkiye'de yaşanan hızlı değişimlerin bir yansıması olarak 1997 yılında yeni bir sosyal bilgiler programı geliştirilmiştir. Bu program 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren başlamak üzere 2004 yılına kadar uygulanmış, 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren de yeni bir ilköğretim sosyal bilgiler programı uygulanmaya başlanmıştır.

Yeni sosyal bilgiler programı, vatandaşlık eğitimi olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler anlayışı üzerine oluşturulmuş bir programdır. Ayrıca program; öğrenme alanı, kazanım, etkinlikler, doğrudan verilecek beceri ve değer gibi yeni terminolojileri de gündeme getirmiştir (MEB, 2006c).

Yenilenen ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programının öne çıkan özelliklerinden biri de "kültürlerarası diyalog" ve "kültürlerarası eğitim" kavramlarına daha fazla yer vermesidir. Bu kavramlar paralelinde öğrencilerin; sanat eserlerinin, uluslararası etkinliklerin toplumlararası etkileşimdeki önemi ile ilgili fikir edinmeleri ve bütün dünyayı ilgilendiren ekonomi, çevre, güvenlik ve sağlık gibi alanlarda yaşanan sorunların sebepleri ve çözümleri ile ilgili de fikir geliştirmeleri beklenmektedir. Bu bakımdan ilköğretim sosyal bilgiler programının 1998 programına göre küreselleşmenin yansımaları açısından birtakım farklılıklarının olduğu düşünülmektedir. Fakat küreselleşme ile ilgili bu farklılığın programlara ve ders kitaplarına hangi açılardan ve ne düzeyde yansıdığı bilinmemektedir. Bu nedenle 2005 sosyal bilgiler öğretim programında ve ders kitaplarında, 1998 programı ve ders kitaplarına göre küreselleşmeye hangi açılardan ve ne düzeyde yer verildiğinin bilinmesi bir gerekliliktir. Bu gereksinimden hareketle çalışma; küreselleşmenin 1998 ve 2005

ilköğretim sosyal bilgiler programlarına ve ders kitaplarına ne şekilde yansıdığına belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; Türkiye’de ilköğretim okullarında uygulanan 1998 ve 2005 sosyal bilgiler öğretim programlarının; temel felsefesi ve öğretim yaklaşımları, küreselleşme yönünden programdaki öğrenme alanları ve kazanımları ile ders kitaplarında yer alan içerik ve öğrenme etkinlikleri karşılaştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda da aşağıdaki sorulara çeşitli yanıtlar aranmıştır:

- 1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programları, dayandıkları temel felsefe ve öğretim yaklaşımları bakımından bir farklılık göstermekte midir?
- 1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programları, küreselleşme boyutunda programlarda yer alan öğrenme alanları ve kazanımlar bakımından bir farklılık göstermekte midir?
- 1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programları için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ders kitaplarında, küreselleşme ile ilgili içerik ve öğrenme etkinlikleri bir farklılık göstermekte midir?

Araştırma, 1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programları ile bu programlara yönelik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm sınıf düzeyleri için birer adet hazırlanan ders kitaplarıyla sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” yöntemi kullanılarak elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içeren bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma verileri, 1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programları ile bu programlara ilişkin olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılan ders kitaplarının incelenmesinden elde edilmiştir. Programların incelenmesi sırasında her iki program temel felsefesi ile öğretim yaklaşımları; ders kitapları da küreselleşme bağlamında içerik, kazanım ve etkinlikler açısından karşılaştırılmıştır. Ders kitaplarının incelenmesi sırasında, iki programa ve sınıflara göre hazırlanan öğrenci ders kitapları okunarak “küreselleşme” kavramı ile ilgili olduğu düşünülen cümleler ve öğrenme etkinlikleri çıkarılmıştır. Buna göre, Milli Eğitim Bakanlığı’nın 1999, 2001 ve 2005 yıllarında basımını yaptığı sosyal bilgiler ders kitapları çalışmada temel alınmıştır. “Küreselleşme” ile ilgili olduğu düşünülen cümlelerin belirlenmesinde ise aşağıda belirtilen ölçütler gözetilmiş, bu cümle ve etkinliklerin belirtilen ölçütlerin herhangi biriyle ilintili olmasına dikkat edilmiştir.

- Farklılıkları anlama ve değer verme,
- Diğer bireylerin, toplum ve ülkelerin kültürel değerlerine ilişkin anlayışa sahip olma,
- Dünyadaki olgu, olay ve sorunlara küresel toplumun bir üyesi gibi yaklaşma.

2.2. Çalışmanın Güvenirliği

Çalışmanın yürütülmesinde araştırmacılar tam bir uyum içerisinde çalışmışlardır. Çalışma verilerinin güvenirliliğinin sağlanması amacıyla ayrıca alan uzmanından yararlanılmıştır. Alan uzmanına ders kitaplarının incelenmesi sonucu “küreselleşme” ile ilgili olduğu düşünülen cümleler gösterilerek belirlenen ölçütlere uygun olup olmadığına dair görüşü alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda büyük bir oranda [Güvenirlilik= (Görüş birliği / Görüş birliği + Görüş Ayrılığı) x 100] (%94) küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen cümlelerin belirlenen ölçütlerden en az birini içerdiği sonucuna varılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde 1998 ve 2005 Türkiye ilköğretim sosyal bilgiler programlarının ve ilgili ders kitaplarının küreselleşme bağlamında karşılaştırılması amacıyla elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Bulguların sunulmasında öncelikle 1998 ve 2005 sosyal bilgiler programlarının dayandıkları temel felsefe ve öğretim yaklaşımları ele alınmakta, ardından program kazanımları ve öğrenme alanları ile ders kitaplarının incelenmesinden elde edilen verilere yer verilmektedir.

a) 1998 ve 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarının Dayandıkları Temel Felsefe ve Öğretim Yaklaşımları Bakımından Karşılaştırılması

1997 yılında 4306 sayılı yasa ile zorunlu eğitim süresinin kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasıyla birlikte Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yeni bir sosyal bilgiler öğretim programı kabul edilmiştir. 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilköğretim sosyal bilgiler programı “ünite” temelli hazırlanmış bir programdır. Konu tekrarlarını ortadan kaldırmış olmasına rağmen öğrenci merkezli eğitime geçilebilmesi için gerekli program zeminini oluşturamamıştır. Ayrıca içerik, hala tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi alanlarına ait ayrıntılarla doludur. Bu durum yılsonuna kadar programı yetiştirmek isteyen öğretmenleri *öğretmen merkezli* eğitim uygulamalarına doğru yöneltmiştir (Venç, 2000).

2004 yılında dokuz ilde pilot uygulaması yapılan yeni ilköğretim programı ise; ilk olarak ilköğretim okullarının 1., 2., 3., 4. ve 5. sınıflarının tümünde, 6. ve 7. sınıflarında ise aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır. 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren I. kademedede hem 4. hem de 5. sınıflarda yeni ilköğretim sosyal bilgiler programı uygulanırken, bir sonraki yıl ilköğretim II. kademedede yalnızca 6. sınıflarda sosyal bilgiler öğretim programı uygulamaya geçmiştir. Yeni sosyal bilgiler programı “ünite” ve “öğrenme alanı” temelli hazırlanmış bir programdır. Her üniteye bir “öğrenme alanı” karşılık gelmektedir. Ayrıca bir önceki programdan farklı olarak öğretmen kılavuzu, ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı şeklinde set olarak hazırlanmıştır.

2005 ilköğretim sosyal bilgiler programının hazırlanmasında yapılandırmacı yaklaşım temele alınmıştır. Öğretim programı incelendiğinde, yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerinden yola çıkılarak öğretme-öğrenme sürecinin şekillendirildiği ve buna yönelik öğretim yöntem ve tekniklerinin programda yer aldığı görülmüştür. Bunun yanında 1998 ilköğretim sosyal bilgiler programının hazırlanmasında hangi eğitim felsefesinin temele alındığı belirgin değildir. Ayrıca 1998 programının öğretme-öğrenme sürecinde öğretmene daha aktif roller yüklediği, süreçte daha çok; düz anlatım, soru-cevap ve gösteri gibi yöntemlerin uygulanmasını öngördüğü söylenebilir.

b) Küreselleşme Bağlamında 1998 ve 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarının Öğrenme Alanları ve Kazanımları Bakımından Karşılaştırılması

Her iki program “küreselleşme” bağlamında öğrenme alanları ve kazanımlar yönünden karşılaştırıldığında ise yine birtakım farklılıklar görülmektedir. 1998 ilköğretim sosyal bilgiler programında küreselleşme ile doğrudan ilgili herhangi bir ünite veya konu yer almamaktadır. Yalnızca 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası” adlı ünite küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen konulara bir bütün halinde yer verilmiştir. Bununla birlikte sınıflar düzeyinde üniteler arasında küreselleşme ile ilgili kimi hedeflerin bulunduğu da görülmektedir. Örneğin 6. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki 2. ünite “küreselleşme” ile ilgili olduğu düşünülen hedeflere rastlanılmıştır. Ayrıca 7. sınıf ders programında yer alan 7. ünite de “küreselleşme” ile ilgili hedefler bulunmaktadır. Bu hedefler şunlardır:

“Dünyamızda insanlığı etkileyen başlıca olaylar bilgisi”(6. sınıf)

“Dünyamızda insanlığı etkileyen başlıca olayların önemini kavrayabilme” (6.sınıf)

“20. yüzyılda bilim ve teknolojide meydana gelen bazı önemli olayların insanlığa etkisi bilgisi”(6.sınıf)

“Uluslar arası kuruluşlar bilgisi.”(7.sınıf)

“Uluslar arası kuruluşların önemini kavrayabilme.”(7.sınıf)

“Uluslararası, ulusal resmi ve gönüllü yardım kuruluşları arasındaki planlama ve işbirliğinin önemini kavrayabilme.”(7.sınıf)

“Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar bilgisi.”(7.sınıf)

“Uluslararası kuruluşlar ile Türkiye arasındaki ilişkiyi kavrayabilme.”(7.sınıf) (MEB, 2000b).

Bunların dışında sosyal bilgiler programının “genel amaçları”nda yer alan üç amacın da “küreselleşme” ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu amaçlar aşağıdaki gibidir:

“Toplumunu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar”,

“İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler”,

“Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.” (MEB, 2000b).

2005 ilköğretim sosyal bilgiler programında ise 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda “küresel bağlantılar” öğrenme alanında küreselleşme ile ilgili birer ünite bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, küresel bağlantılar öğrenme alanının programda yer almasıyla öğrencilerin toplumlar arasındaki her türlü

ilişkilerle ilgili fikir sahibi olmalarını sağlamayı ve gelişen dünyanın gündemini takip ederek karşılaştığı sorunlar karşısında çözüm üretebilmelerini amaçladığını belirtmektedir (MEB, 2006c). Çizelge 1’de yeni programda yer alan küresel bağlantılar öğrenme alanına ait üniteler ve bu ünitelerde yer alan kazanımlar görülmektedir.

Çizelge 1: İlköğretim Sosyal Bilgiler 2005 Programında Küreselleşme ile İlgili Kazanımların Bulunduğu Üniteler ve Kazanımlar

SINIF DÜZEYİ	ÜNİTE ADI	KAZANIMLAR
4.SINIF	UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM	<p>1 Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder.</p> <p>2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur</p> <p>3 Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.</p> <p>4. Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir (MEB, 2006a)</p>
5.SINIF	HEPİMİZİN DÜNYASI	<p>1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.</p> <p>2 Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.</p> <p>3. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.</p> <p>4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.</p> <p>5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder (MEB, 2006b).</p> <p>6. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir</p>
6.SINIF	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	<p>1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışım nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p>2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.</p> <p>3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.</p> <p>4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.</p> <p>5. Uluslar arası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir (MEB, 2006c)</p>
7. SINIF	ULUSLAR ARASI KÖPRÜLER	<p>1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı’nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.</p> <p>2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.</p> <p>3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.</p> <p>4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır (MEB, 2006d).</p>

Çizelge 1’de de görüldüğü gibi 4, 5, 6 ve 7. sınıf ilköğretim sosyal bilgiler ders programlarında küresel bağlantılar öğrenme alanına ilişkin ünitelerde toplam 19 kazanıma yer verilmiştir. Kazanım sayısı yönünden üniteler karşılaştırıldığında, en çok (6) kazanımın 5. sınıf “Hepimizin Dünyası” ünitesinde bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 2’de de önceki (1998) ve yeni (2005) ilköğretim programlarının küreselleşme ile ilgili ünite ve kazanım sayıları karşılaştırılmaktadır.

Çizelge 2: 1998 ve 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Sınıflar Düzeyinde Küreselleşme ile İlgili Kazanımların Bulunduğu Üniteler ve Kazanım Sayıları

1998 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI	Ünite Adı ve Sınıf	(4.sınıf)	(5.sınıf)	Coğrafya ve Dünyamız (6.sınıf)	Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası (7.sınıf)
	Kazanım Sayısı	-	-	-	3
Öğrenme Alanı	-	-	-	-	-
2005 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI	Ünite Adı ve Sınıf	Uzaktaki Arkadaşlarım (4.Sınıf)	Hepimizin Dünyası (5.Sınıf)	Ülkemiz ve Dünya (6.Sınıf)	Uluslar Arası Köprüler (7.Sınıf)
	Kazanım Sayısı	4	6	5	4
Öğrenme Alanı	Küresel Bağlantılar				

Çizelge 2’de de görüldüğü üzere, 1998 programında 4. ve 5. sınıflarda küreselleşme ile ilgili herhangi bir kazanım veya ünite bulunmamaktadır. 6. ve 7. sınıflarda ise doğrudan küreselleşme ile ilişkilendirilmiş ünite yer almamasına rağmen bu üniteler içerisinde küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen 8 adet (3+5) kazanımın yer aldığı görülmüştür. 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programında ise küreselleşme ile ilgili üniteler, programda “küresel bağlantılar” öğrenme alanı içerisinde yer alan ünitelerdir.

1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programları etkinlikler boyutunda karşılaştırıldığında, 2005 programında küreselleşme ile ilgili çok sayıda etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Örneğin; 4. sınıf sosyal bilgiler programında, “Dünya Turu” adlı etkinlikle harita üzerinde değişik ülkelere yolculuk yapılması, o ülkelerin coğrafi, tarihi ve kültürel özelliklerinin incelenmesi, temel düzeyde benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Ayrıca “Fotoğrafların Anlattıkları” etkinliğinde de herhangi bir ülkeyle ilgili fotoğraflardan yararlanılarak o ülkeyle ilgili öğrencilerin tahminlerde bulunmaları amaçlanmaktadır. Toplumların kutladığı bayramlar ve ortak günleri karşılaştıran tablolar oluşturmak amacıyla “Güzel Günler” adlı etkinlikler öngörülmektedir. Öğrencilerin adı geçen etkinliklerin yanında bireysel ve grupla çeşitli ülkelere ilişkin benzer ve farklı özellikleri saptayabilmek amacıyla “Kütüphane Gezileri” yapımları ve “İnternette Araştırmalarda” bulunmaları öngörülmektedir (Tekerek ve diğerleri, 2005). Bu ve benzeri etkinliklere yeni programda her sınıf düzeyinde yer verilirken, 1998 ilköğretim sosyal bilgiler programında herhangi bir sınıf düzeyinde küreselleşme ile ilgili bir etkinlik bulunmamaktadır.

c) Küreselleşme Bağlamında 1998 ve 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarının Ders Kitapları Yönünden Karşılaştırılması

1998 ilköğretim sosyal bilgiler programında sınıflar düzeyinde küreselleşme ile doğrudan ilintili herhangi bir ünite bulunmamakla birlikte ders kitapları incelendiğinde küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen çeşitli konulara rastlanmıştır. Bazı ünitelerde konu düzeyinde işlenen küreselleşmeye, bazılarında da kısa paragraflar şeklinde değinilmiştir. 2005 sosyal bilgiler programında küreselleşme ile ilgili sınıflar düzeyinde birer ünite bulunmaktadır. Küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili hazırlanan bu ünitelerde tanımlanmış kazanımlar yer almaktadır.

İlköğretim sosyal bilgiler 1998 programında 4. ve 5. sınıflarda küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen herhangi bir ünite veya konuya rastlanmamasının yanında, 4. ve 5. sınıflarda diğer konuların içerisinde belirtilen ölçütlerle ilişkili olduğu düşünülen cümlelere rastlanmıştır. Bu bağlamda 4. sınıflar ders kitabı incelendiğinde 13 cümlenin, 5. sınıflar kitabı incelendiğinde ise 14 cümlenin belirtilen kapsam içerisinde olduğu görülmüştür. Örneğin 4. sınıflar ders kitabının 32. ve 5. sınıflar ders kitabının 20. sayfalarında yer alan aşağıdaki cümleler buna örnek olarak gösterilebilir.

“Toplum içinde insanlar, birbirinden farklı düşünülebilirler. Farklı görüşlere sahip olabilirler. Kişilerin bu farklı görüş ve düşüncelere saygılı ve hoşgörülü olmaları gerekir. Demokratik yaşamın en güzel yönü, farklı görüş ve düşünceleri tartışarak doğru olanda birleşmektir”(4.sınıf) (Şenünver ve diğerleri, 2004a).

“Günlük yaşamımızda bizim gibi düşünmeyen, bizim gibi davranmayan birçok kimse ile karşılaşabiliriz. Onların dini inançları, gelenek ve görenekleri farklı olabilir. Bu gibi durumlarda, birbirimize saygılı olmalı, herkesin birtakım hak ve hürriyetlere sahip olduğunu unutmamalıyız”(5.sınıf) (Şenünver ve diğerleri, 2004b).

1998 sosyal bilgiler programı 6. sınıflar ders kitabında ise, 4. ve 5. sınıf ders kitaplarına oranla daha çok “küreselleşme” ile ilintili cümle bulunmaktadır. Bu cümleler sadece bir konu kapsamında toplanmamış, çeşitli başlıklar altında yer almıştır. Cümlelerin yoğun olarak görüldüğü ünite “Demokratik Hayat” ünitesidir. Bu üniteye farklılıklara saygı ve değer verme ile ilgili cümlelerin yer aldığı görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda 30 cümlenin belirlenen ölçütlerle ilintili olduğu görülmüştür. Bu cümlelerin bazıları farklılıkları vurgulaması yönünden, bazıları da olay ve sorunlara küresel dünyanın bir üyesi gibi yaklaşması yönlerinden küreselleşme ile ilintilidirler. Aşağıda bu cümlelere örnekler verilmektedir.

“Bunun için kendi haklarımızı korumalı, başkalarının haklarına da saygı göstermeliyiz. İnsanlar, birbirlerinden farklı düşünebilirler. Kişilerin karşılıklı olarak bu farklı düşüncelere saygılı ve hoşgörülü olmaları gerekir” (Diğer bireylerin, toplum ve ülkelerin kültürel değerlerine ilişkin anlayışa sahip olmak)

“Türkiye, silahsızlanma amaçlı yapılan uluslar arası girişimleri ve uluslar arası faaliyetleri aktif olarak desteklemektedir” (Dünyadaki olgu, olay ve sorunlara küresel toplumun bir üyesi gibi yaklaşma) (Şenünver ve diğerleri, 2001)

1998 ilköğretim programına göre hazırlanan 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası” adlı 7. üniteye küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen

konulara ve ifadelere rastlanmıştır. Türkiye'nin komşularına ilişkin bilgilerin yer aldığı bu ünite, ülkeler arası komşuluk ilişkilerinin önemine değinilmektedir. Adı geçen ünite, tüm dünya ülkelerini birçok yönden ilgilendiren, aldığı kararların bağlayıcı özelliği bulunan uluslararası kurum ve kuruluşlara yer verilmektedir. Bunlardan Birleşmiş Milletler (BM), Uluslar Arası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslar Arası Para Fonu (IMF), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) örnek olarak gösterilebilir. Bu uluslararası örgütlerin birçoğuna Türkiye üye durumdadır ve bunların dışındaki bölgesel ve küresel kimi örgütlerle de güçlü ilişkiler kurmaktadır.

Yeni ilköğretim programına ilişkin olarak hazırlanan ders kitaplarında küreselleşme ile ilgili konular “küresel bağlantılar” öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır. Bu öğrenme alanı içerisinde; 4. sınıflarda “Uzaktaki Arkadaşlarım”, 5. sınıflarda “Hepimizin Dünyası”, 6. sınıflarda “Ülkemiz ve Dünya”, 7. sınıflarda ise “Uluslararası Köprüler” üniteleri bulunmaktadır. Bu üniteler; 4., 5. ve 7. sınıflar için son ünite olarak, 6. sınıflar ders kitabında ise 5. ünite olarak yer almaktadır. İlgili üniteler 4. sınıflar için ders kitabının 169 ile 191. sayfalarında, 5. sınıflar için ders kitabının 177 ile 199. sayfalarında, 6. sınıflar için 122 ile 142. sayfalarında, 7. sınıflar için ise 156 ile 176. sayfalarında bulunmaktadır.

Yeni programın ders kitapları sınıflar düzeyinde incelendiğinde ise şunlar söylenebilir: 2005 sosyal bilgiler programına göre hazırlanan 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 8 ünite bulunmaktadır. Kitabın tamamı 195 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabının son ünitesi olan “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesinde “küreselleşmeye” dönük 4 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Ünite, “Dünya’da Çocuklar” konusunda, dünyanın çeşitli bölgelerinde gelen çocukların katılımıyla gerçekleştirilen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve bu bayramın öğrencilerde küresel farkındalık oluşturduğu, kültürlerarası diyalogu güçlendirdiği vurgulanmaktadır. “Uzaklardan Geldiler” konusunda, Çanakkale Savaşları nedeniyle Türkiye’ye gelen Avustralyalı askerlerin ve komutanların anılarına yer verilmektedir. Yaşanılan üzüntülü ve sevinçli olaylara örnekler verilerek savaşların bir daha yaşanmaması için toplumlar ve kültürler arası ilişkilerin önemine değinilmektedir. Bir başka konu olan “Hollanda’da İlk Laleler” konusunda, toplumların birbirlerinden birçok konuda etkilendikleri, 16. yüzyılda İstanbul’dan Hollanda’ya gönderilen lale soğanlarının bu ülkede yetiştirilmesi ve tüm dünyaya pazarlanması örnekleriyle anlatılmaktadır. Ders kitabında bu etkinliklere ilave olarak değişik ülkeleri ve onların birtakım özelliklerini içeren farklı etkinliklere de yer verilmektedir (Tekerek ve diğerleri, 2005).

5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 8. ve son ünitesi olan “Hepimizin Dünyası”nda küreselleşme ile ilgili olan 6 adet kazanıma yer verilmiştir. Kitabın diğer bölümlerinde küreselleşme ile doğrudan ilgili konulara rastlanmamıştır. Ünite, yer alan “İthal ve İhraç Ürünlerimiz” konusu, günlük yaşamda kullanılan eşyaların hangilerinin Türkiye’de hangilerinin ise yurt dışında üretildiğini

sorgulamaktadır. “Almanya’dayız” konusunda Türkiye ile Almanya arasındaki ikili ilişkilerden, Almanya’da yaşayan çok sayıdaki yurttaş ve soydaşın Alman kültürü ve ekonomisine olan katkılarına değinilmektedir. Almanya ve Türkiye arasındaki sosyal, kültürel, ekonomik, politik ilişkilerin temellerinin eskiye dayandığı örneklerle anlatılmaktadır. Mısır Arap Cumhuriyeti’nin tanıtıldığı “Nil’in Ülkesi” adlı konuda; Mısır ile Türkiye arasındaki ikili ilişkiler, ortak tarihsel ve kültürel geçmişin varlığı vurgulanmaktadır. Brezilya kültürünün tanıtıldığı “Bir Kahve Arası” adlı konuda yağmur ormanları, Amazon nehri gibi coğrafi özelliklerin yanında; kahve bitkisi, Rio Karnavalı, Futbolcu Pele ve Samba dansı gibi Brezilya’nın dünyaca ünlü varlıklarına da yer verilmektedir. Bir Orta Asya ülkesi olan Özbekistan’ın tanıtıldığı “Beyaz Altın Ülkesi” adlı konuda, bu ülkenin dünya ekonomisine olan katkılarının yanında zengin tarihsel ve kültürel özelliklerin vurgulandığı konuda Türkiye ile Özbekistan arasındaki kültürel yönden benzerlik ve farklılıklar değerlendirilmektedir (Karagöz ve diğerleri, 2006).

2005 ilköğretim 6. sınıflar sosyal bilgiler ders kitabının 5. ünitesi olan “Ülkemiz ve Dünyamız” ünitesinde ise 5 adet kazanım bulunmaktadır. Ünite içerisinde yer alan “Dünya’nın Neresindeyiz?” adlı konuda, dünyanın her yerinde nüfus dağılımının eşit olmadığı bilgisi verilmekte ve öğrencilerden bu durumun nedenlerini ortaya çıkarmaları istenmektedir. Dünya nüfusunun hızla artmasının ve nüfus yoğunluğunun dünyanın çeşitli yerlerinde farklı olmasının nedenleri ve bu durumun olası sonuçlarına ilişkin öğrencilerin yapacakları beyin fırtınası ve benzeri sınıf içi etkinliklerle birlikte kimi öngörülerde bulunmaları amaçlanmaktadır. Üniteye mesleklerin faaliyet alanları arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmekte ve dünyanın çeşitli ülke ve bölgelerinde tarım, sanayi ve hizmet sektörünün ağırlığı karşılaştırılmaktadır. Ayrıca ulusal önder M. K. Atatürk’ün “Komşularıyla ve bütün devletlerle iyi geçinmek Türkiye siyasetinin esasıdır.” sözüne de vurgu yapılmakta, ülkeler arası iyi ilişkilerin geliştirilmesine dönük olarak öğrencilerde kültürlerarası bilincin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. 1932’de kurulan ve bugün Birleşmiş Milletler olarak bilinen Milletler Cemiyeti’nin önemi üzerine durulmaktadır. Dünyanın değişik ülkelerinde sık sık doğal afetlerin meydana geldiğinin ve sorumlu bireyler olarak bizlerin bu durumlar karşısında nasıl davranmamız gerektiği, benzer afetlerin kendi ülkemizde de olabileceğinin vurgulandığı “Birlikteyiz” başlıklı konuda, bir ülkede meydana gelen çevresel felaketlerin küresel çapta etkiler meydana getirebileceği vurgulanmaktadır. Çernobil (1986) kazasının örnek verildiği bu konuda öğrencilere ne gibi çözüm önerileri getirebileceğine ilişkin sorular yöneltilmektedir (Genç ve diğerleri, 2006).

2005 ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise; “Uluslararası Köprüler” ünitesinde üç temel konunun yer aldığı görülmektedir. İki kurşun ve milyonlarca kayıp konusunda; I. Dünya Savaşı ve bu savaşın ülkeler ve toplumlara yönelik olumsuz etkileri üzerinde durulmaktadır. Savaşta ittifak ve ittifak devletleri askerlerinin savaş sürecince yaşadıkları diyaloglara ve acı deneyimlere yer verilmektedir. Bu olumsuz deneyimlerin tekrar yaşanmaması için neler yapılabileceğine ilişkin öğrencilere beyin fırtınası yaptırılması öngörülmektedir. Öğrenciler kendi ülkeleri ile diğer ülkeler

arasındaki sorunları çözmek için neler yapabileceklerini tartışırlar. Aynı ünitenin bir diğer konusu olan küresel ısınma ve bunun toplumlara olan etkileri “Dünyada Neler Oluyor?” başlığı altında yer almaktadır. Öğrenciler fosil yakıtların aşırı tüketimi sonunda oluşan küresel ısınmanın neden olduğu sorunlara odaklanırlar ve küresel ısınmayı yavaşlatmak ve etkilerini en aza indirmek için neler yapılabileceğine dönük çözüm önerileri getirmeye çalışırlar. Geçmişten günümüze aktarılan ürünlerin ve doğal varlıkların ortak dünya mirası olduğu ve yaşatılmasına yönelik olarak tüm bireylerin sorumlu olduklarının vurgulandığı “Neden Yaşatmalıyız?” konusunda insanlığın sanat mirası, insanlığın düşünce mirası, insanlığın edebiyat mirası ve insanlığın bilim mirası değerlendirilmektedir. Bu bölümde değerlendirilen ortak mirasın bir bölümünün de Türkiye’de bulunduğu ve insanlığın ortam mirası olması nedeniyle koruma altına alınması gerektiği ve sorumlu bireyler olarak bizlerin de bu konuda üzerimize düşen görevleri yerine getirmemiz gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte öğrenciler ortak dünya mirasına nasıl katkıda bulunacaklarına yönelik beyin fırtınası etkinliklerinde bulunurlar (Polat ve diğerleri, 2007).

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye’de 1998 ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programlarının küreselleşme bağlamında karşılaştırıldığı bu çalışmanın öne çıkan bulguları arasında yeni ilköğretim sosyal bilgiler programında küreselleşmeye daha fazla yer verilmesi gösterilebilir. Gerek programların hazırlanmasında temel alınan yaklaşımlar ve ünitelerin yapılandırılması, gerekse ders kitaplarının içeriği ve bilgilerin sunulması bakımından her iki programın farklılıklar taşıdığı görülmektedir.

Türk ilköğretiminde yeni sosyal bilgiler programı ile öğrencilerde küresel duyarlılığın geliştirilmesi amaçlanmakta, eğitimsel etkinlikler yoluyla öğrencilere, küresel bir yurttaşın sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca yeni program ile küreselleşmenin önemli göstergelerinden biri olan ülkelerin oluşturduğu birlikler tanıtılmakta ve bu kuruluşların isimlerine ders içeriklerinde daha fazla yer verilmektedir. Programda özellikle; Türkiye’nin katılmayı önemli bir kazanım olarak gördüğü Avrupa Birliği’nin ve birliğe katılım yolunda önemli atılımlar gerçekleştirmesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgulara benzer bulguların yer aldığı başka bir araştırma, Aslan ve Gökkaya (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Avrupa Birliği gibi çok uluslu yapılanmanın Türk eğitim sistemi ve özellikle de ilköğretim sosyal bilgiler programı üzerindeki etkilerinin sorulduğu çalışmada öğrenciler “çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden” AB’nin öğretim programlarına olumlu etkilerinin olduğu görüşündedirler. Morgül (2006) ise küreselleşme ve bunun eğitime yansımaları ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında ise farklı bir görüş sergilemekte ve yaşanan bu sürecin bir yıkım süreci olduğunu, değiştirilen eğitim programlarının toplumda tartışmaya dahi açılmadan uygulamaya konulduğunu belirtmektedir.

Küreselleşmeye ilişkin farklılıklar öğretim programı ve ders kitapları bağlamında karşılaştırıldığında ise her iki program arasında önemli farklılıkların bulunduğu görülmektedir. 1998 ilköğretim sosyal bilgiler programında küreselleşmeye dönük hazırlanmış üniteler bulunmamakla birlikte; araştırmada öngörülen ölçütler çerçevesinde programda yer alan amaç ve davranışlardan kimilerinin küreselleşme ile ilişkilendirilebileceği görülmüştür. Kaya'da (2006), sosyal bilgiler dersinin Türkiye'nin AB ile bütünleşmesi sürecinde işlevselliğini sorguladığı çalışmasında, 1998 sosyal bilgiler dersi programının bütünleşme sürecinde uzmanlar tarafından işlevsel bulunmadığı, öğretmenler açısından da kısmen işlevsel olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Küreselleşme, Türk ilköğretiminde yeni sosyal bilgiler programıyla birlikte ayrıntılı bir biçimde yer almaya başlamıştır. 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programında küreselleşmeye yönelik 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda birer ünite yer almakta ve bu ünitelerde küreselleşmenin ülkeler, toplumlar ve bireyler üzerindeki etkileri irdelenmektedir. Çengelci (2007) tarafından yapılan bir araştırmaya göre; yeni sosyal bilgiler programında 5. sınıf düzeyindeki kazanımların yarısından fazlasının (%57,4) "küreselleşme" ile ilgili oluşu bu yargıyı desteklemektedir. 1998 ilköğretim sosyal bilgiler programında küreselleşme ile ilgili 8 hedefe rastlanırken, 2005 sosyal bilgiler programında 19 adet kazanımın bulunduğu görülmüştür. Yeni programda üniteler içerisinde küreselleşme ile ilişkilendirilebilecek çok sayıda etkinlik öngörülürken, bir önceki programda bunun sayıca daha az ve sınırlı olduğu görülmektedir.

Ders kitapları boyutunda karşılaştırıldığında da önceki ve yeni ilköğretim sosyal bilgiler programlarının önemli farklılıklar içerdikleri görülmüştür. 1998 ilköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında küreselleşme ile doğrudan ilgili konulara yalnızca 7. sınıfta rastlanırken, yeni programla birlikte sınıflar (4-5-6-7) düzeyinde birer ünite ve bu ünitelerde ayrıntılı bilgilere yer veren konular bulunmaktadır. Ayrıca yeni programla birlikte temel ders kaynağı olarak öğrencilere ders ve çalışma kitabı bir set halinde verilmektedir.

Sonuç olarak;

1. Türkiye, küreselleşme sürecinin yoğunluk kazanmasıyla birlikte bu sürecin etkilerinin birçok alanda görüldüğü ülkelerden biri olmuştur. Bu etkilerin yansımalarının görüldüğü alanlardan biri de eğitim ile ilgili yapılan düzenleme ve değişikliklerdir. Özellikle öğretim programlarının ve ders kitaplarının yapısında önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir.
2. Türkiye'de yapılandırmacılık temelinde hazırlanan 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programında; 1998 ilköğretim sosyal bilgiler programına göre küreselleşmenin ve ilgili kavramların daha fazla yer aldığını ve bunda Türkiye'nin üyesi olmaya çalıştığı Avrupa Birliği eğitim politikalarının ve gelişmelerin önemli oranda etkisinin bulunduğu söylenebilir.
3. Yeni ilköğretim sosyal bilgiler programı, öğrenci ve etkinlik merkezli yapısıyla, bir önceki programa göre, küreselleşme kavramına dönük daha fazla sayıda etkinliğe sahip olmasıyla, kültürlerarası eğitim ve kültürlerarası diyalogu öne çıkarmasıyla farklılaşmaktadır.

KAYNAKÇA

- Apan, M. (2002). Küreselleşmenin işletme ve yönetim fonksiyonları üzerine etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Aslan, A. ve Gökkaya, K. (2004). "Avrupa Birliği'nin eğitim politikalarının sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına etkisi." *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 3, 227-244.
- Aydoğan, S.T. (2009). The effects of globalization on income inequality. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Çengelci, T. (2007). *Küresel eğitimin Türkiye'de 2004 ilköğretim programlarına yansımaları*. Yayımlanmamış Araştırma, Eskişehir.
- Çiçek, S. (2009). Küreselleşme ve enflasyon: Küresel çıktı açığı hipotezi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Dayı, Y. (2009). Küreselleşme sürecinde sosyal politika uygulamaları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Eligül, Ö. (2009). Küreselleşmenin seramik sanatı ve eğitimine etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- İlhan, H.İ. (2009). Küreselleşmenin eğitime olan yansımaları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Genç, E., Polat, M. M., Başol, S., Kaya, N., Azer, H., Gökçe, S. ve diğerleri. (2006). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuzu kitabı*. Ankara: Milsan A.Ş.
- İlhan, A. (2005). *Küreselleşme*. 3.Basım, İstanbul: Şefik Matbası.
- Karagöz, D., Tekerek, M., Kaya, N., Azer, H., Alıç, D.M., Yılbat, B. ve diğerleri. (2006). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuzu kitabı*. 2. Baskı, Ankara: Saray Matbaacılık.
- Kaya, E. (2006). *Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde sosyal bilgiler dersinin işlevselliği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Kızıılçelik, S. (2002). Kapitalizmin diasporası olarak küreselleşme. *Eğitim Araştırmaları*, Anı Yayıncılık, 2(6), 12-34.
- Koçak, B. (1999). Küreselleşme sürecinde Türk otomotiv sektörü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Köybaşı, F. (2009). Küreselleşme sürecinde Avrupa Birliği eğitim sisteminin Türk eğitim sistemine etkisinin Çorlu ilçesi örneğinde incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Mehmedoğlu, Y. (2006). *Küreselleşme: Ahlak ve Değerler*. İstanbul: Litera Yayıncılık
- Milli Eğitim Bakanlığı (2000a). *İlköğretim okulu ders programları: Sosyal bilgiler programı 4-5*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2000b). *İlköğretim okulu ders programları: Sosyal bilgiler programı 6-7*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 5. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006c). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2006d). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Morgül, M. (2006). *Milli Eğitimde Emperyalist Kuşatma*. İstanbul: Otopsi Yayınları.
- Özyurt, C. (2002). Küreselleşme sürecinde kimlik ve farklılaşma. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Polat, M. M., Kaya, N., Koyuncu, M., Özcan, A. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler 7. sınıf öğretmen kılavuzu kitabı*. İstanbul: Doğan Ofset.
- Şentürk, İ. (2007). Küreselleşmenin eğitim fakülteleri üzerine etkileri. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Şenünver, G., Karabulut, E., Kesim, S., Turgut, R., Ercan, N., Küçükbaycan, M. ve diğerleri. (2001). *İlköğretim sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Şenünver, G., Karabulut, E., Kesim, S., Turgut, R., Ercan, N., Küçükbaycan, M. ve diğerleri. (2004a). *İlköğretim sosyal bilgiler 4. sınıf ders kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2.Baskı.
- Şenünver, G., Karabulut, E., Kesim, S., Turgut, R., Ercan, N., Küçükbaycan, M. ve diğerleri. (2004a). *İlköğretim sosyal bilgiler 4. sınıf ders kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2.Baskı.
- Tekerek, M., Kaya, N., Alıç, M.D., Yılbat, B., Yıldırım, T., Koyuncu, M. ve diğerleri. (2005). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Mili Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları. Ankara: Özgü Matbaacılık.
- Venç, E. (2005). Sosyal bilgiler öğretimine dair sorunlar ve çözüm önerileri. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Yıl:5, Sayı:59.
- Yeniçeri, İ. (2007). Küreselleşme sürecinde milli kimlik erozyonu ve etnik kimlik inşası: Doğu Karadeniz bölgesinde Rize/Pazar örneği. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme konusundaki yaklaşımlar ve eğitim. *Eğitim Araştırmaları*, Anı Yayıncılık, Sayı:6.